YOSHLAR MADANIY VA MA'NAVIY DUNYOQARASHINING YUKSALISHIDA YANGI O'ZBEKISTON QIYOFASINING O'RNI

Amonov Abdulhay Abduraim o'g'li
Termiz davlat pedagogika instituti magistranti
Ilmiy rahbar: Qobilov Xayrulla Xo'jayorovich
Termiz davlat universiteti dotsenti, falsafa doktori (PhD)

Annotatsiya. *Maqolada Yangi O'zbekiston qiyofasi yoshlarning madaniy va ma'naviy dunyoqarashini shakllantiruvchi omil sifatida tahlil qilinadi. «Davlat qiyofasi» tushunchasining ichki va tashqi o'lchamlari ajratilib, uning tarkibiy qismlari — inson qadri, ochiqlik, ma'rifat, tarixiy xotira, bag'rikenglik va ijtimoiy adolat — yoshlar ongida qadriyatga aylanish mexanizmi asoslanadi. Qiyofaning ta'lim-tarbiya, madaniyat, raqamli media, fuqarolik faolligi va tarixiy-madaniy meros orqali ta'sir ko'rsatish yo'llari ko'rsatib beriladi. E'lon qilingan qiyofa bilan yoshlar kundalik hayotda ko'rayotgan voqelik o'rtasidagi tafovut asosiy xavf sifatida baholanib, bu muammoni bartaraf etish bo'yicha takliflar ishlab chiqilgan.*

Kalit so'zlar: *Yangi O'zbekiston, davlat qiyofasi, yoshlar, dunyoqarash, ma'naviyat, madaniyat, milliy o'zlik, qadriyatlar, Uchinchi Renessans, yoshlar siyosati.*

Аннотация. *В статье образ Нового Узбекистана рассматривается как фактор формирования культурного и духовного мировоззрения молодёжи. Выделены внутреннее и внешнее измерения понятия «образ государства», обоснован механизм превращения его составляющих — достоинства человека, открытости, просвещения, исторической памяти, толерантности и социальной справедливости — в ценности в сознании молодёжи. Показаны каналы влияния образа: образование и воспитание, культура, цифровые медиа, гражданская активность и историко-культурное наследие. Основным риском признан разрыв между декларируемым образом и повседневным опытом молодёжи; предложены пути его преодоления.*

Ключевые слова: *Новый Узбекистан, образ государства, молодёжь, мировоззрение, духовность, культура, национальная идентичность, ценности, Третий Ренессанс, молодёжная политика.*

THE ROLE OF THE IMAGE OF NEW UZBEKISTAN IN ENHANCING THE CULTURAL AND SPIRITUAL WORLDVIEW OF YOUTH

Amonov Abdulhay Abduraim ugli*, Student of master's degree in Termez State Pedagogical Institute*

***S. supervisor: Qabilov Khayrulla Khujayorovich**, Associate professor of Termez State University (PhD)*

Abstract. *The article analyses the image of New Uzbekistan as a factor shaping the cultural and spiritual worldview of young people. The internal and external dimensions of the concept of "state image" are distinguished, and the mechanism by which its components — human dignity, openness, enlightenment, historical memory, tolerance and social justice — become values in the minds of young people is substantiated. The channels through which the image exerts influence are identified: education and upbringing, culture, digital media, civic engagement, and historical and cultural heritage. The gap between the declared image and young people's everyday experience is assessed as the main risk, and proposals for overcoming it are put forward.*

Keywords: *New Uzbekistan, state image, youth, worldview, spirituality, culture, national identity, values, Third Renaissance, youth policy.*

KIRISH

Globallashuv sharoitida yoshlar dunyoqarashi uchun kurash davlatlar o‘rtasidagi raqobatning eng nozik va eng muhim maydonlaridan biriga aylandi. Axborot oqimlarining cheksizligi, ommaviy madaniyat namunalarining kundalik hayotga shiddat bilan kirib kelishi va ijtimoiy tarmoqlar orqali turli g‘oyalarning tarqalishi yosh avlod ongida qadriyatlar tizimi qanday shakllanishini bevosita belgilamoqda. Bunday sharoitda yoshlar o‘z mamlakatini qanday tasavvur qilishi, uning kelajagini qay darajada o‘z kelajagi bilan bog‘lashi ularning madaniy va ma’naviy qiyofasini aniqlovchi hal qiluvchi omilga aylanadi.

Mazkur masala O‘zbekiston uchun alohida dolzarb. 2026-yil 1-yanvar holatiga mamlakatimiz doimiy aholisi 38 236 704 kishini tashkil etgan, aholining o‘rtacha yoshi esa 29,5 yoshga teng bo‘lib, Surxondaryo viloyati 27,4 yosh bilan respublikadagi eng «yosh» hudud hisoblanadi [17]. 2025-yil boshida 14–30 yoshdagi yoshlar soni 9,6 milliondan oshib, aholining 25,7 foizini tashkil etgan [17]. Demak, jamiyatning ertangi ma’naviy holati bugungi yoshlar dunyoqarashi bilan belgilanadi.

So‘nggi yillarda mamlakatimizda amalga oshirilayotgan islohotlar «Yangi O‘zbekiston» tushunchasida o‘z ifodasini topdi. «2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi» [3], «O‘zbekiston — 2030» strategiyasi [4] va 2023-yilda umumxalq referendumi orqali qabul qilingan Konstitutsiyaning yangi

tahriri [1] bu tushunchaning huquqiy va strategik asosini yaratdi. Konstitutsiyaning 79-moddasida davlat yoshlarning shaxsiy, siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy, madaniy, ekologik huquqlari himoya qilinishini ta’minlashi, ularning jamiyat va davlat hayotida faol ishtirok etishini rag‘batlantirishi hamda intellektual, ijodiy, jismoniy va axloqiy jihatdan shakllanishi uchun shart-sharoitlar yaratishi belgilab qo‘yilgan [1].

Biroq Yangi O‘zbekiston nafaqat islohotlar dasturi, balki muayyan qadriyatlar, maqsadlar va ideallarni o‘zida mujassam etgan yaxlit qiyofa hamdir. Aynan shu qiyofa yoshlar ongida qanday aks etishi, qanday mexanizmlar orqali ularning shaxsiy qadriyatlariga aylanishi va bu jarayonda qanday xavflar mavjudligi ilmiy jihatdan yetarlicha o‘rganilmagan. Ushbu maqolaning maqsadi — Yangi O‘zbekiston qiyofasining yoshlar madaniy va ma’naviy dunyoqarashini yuksaltirishdagi o‘rni va ta’sir mexanizmlarini falsafiy-ijtimoiy jihatdan tahlil qilishdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Yoshlik davrida dunyoqarash shakllanishining umumnazariy asoslari jahon ijtimoiy fanlarida chuqur o‘rganilgan. K. Mannheim avlodlar nazariyasida inson dunyoqarashining asosiy «qatlami» aynan yoshlik yillarida, shu davrdagi tarixiy voqealar va ijtimoiy muhit ta’sirida shakllanishini, keyinchalik esa nisbatan barqaror bo‘lib qolishini asoslagan [12]. E. Erikson yoshlik davrini o‘zlikni anglash (identiklik) inqirozi va uni hal etish bosqichi sifatida tavsiflab, yosh inson o‘zini qaysi jamoa, qaysi g‘oya va qaysi kelajak bilan bog‘lashi uning shaxs sifatida yaxlitligini belgilashini ko‘rsatgan [13]. R. Inglehart esa jahonning o‘nlab mamlakatlarida o‘tkazilgan qadriyatlar tadqiqotlari asosida modernizatsiya jarayonida yoshlarning qadriyatlari «omon qolish» qadriyatlaridan o‘zini namoyon etish, erkinlik va ishtirok qadriyatlari tomon siljishini isbotlagan [14].

Davlat qiyofasi masalasi xalqaro munosabatlar va kommunikatsiya nazariyasida ham o‘rganilgan. J. Nye «yumshoq kuch» konsepsiyasida davlat ta’sirining manbai sifatida uning madaniyati, siyosiy qadriyatlari va siyosatining jozibadorligini ko‘rsatadi [15]. S. Anholt esa mamlakat qiyofasi shiorlar va reklama bilan emas, balki davlat va jamiyatning real xatti-harakatlari bilan shakllanishini ta’kidlaydi [16]. Bu xulosa bizning tadqiqotimiz uchun muhim metodologik ahamiyatga ega.

Milliy adabiyotlarda ma’naviyat va yoshlar tarbiyasi masalalari keng yoritilgan. I. A. Karimovning «Yuksak ma’naviyat — yengilmas kuch» asarida ma’naviy

immunitet, ma’naviy tahdidlar va ularga qarshi kurash masalalari asoslangan [7]. Sh. M. Mirziyoyevning «Yangi O‘zbekiston strategiyasi» asarida Yangi O‘zbekiston konsepsiyasi, Uchinchi Renessans g‘oyasi va inson qadrini ulug‘lash tamoyili ilmiy-siyosiy jihatdan talqin qilingan [6]. Q. Nazarovning qadriyatlar falsafasiga oid tadqiqotlari [9], S. Otamurodovning globallashuv va millat munosabatlariga bag‘ishlangan ishlari [10], M. Quronovning milliy tarbiya konsepsiyasi [11] hamda «Ma’naviyat: asosiy tushunchalar izohli lug‘ati» [8] mavzuni tadqiq etishning nazariy asosini tashkil etadi. Shu bilan birga, mavjud ishlarda davlat qiyofasi va yoshlar dunyoqarashi o‘rtasidagi bog‘liqlik, xususan qiyofaning shaxsiy qadriyatga aylanish mexanizmi alohida tadqiqot predmeti sifatida kam o‘rganilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda tizimli yondashuv, tarixiylik va mantiqiylik birligi, qiyosiy tahlil hamda aksiologik (qadriyatli) yondashuv tamoyillariga tayanildi. Normativ-huquqiy hujjatlar — Konstitutsiya, «Yoshlarga oid davlat siyosati to‘g‘risida»gi Qonun [2], taraqqiyot strategiyalari [3; 4] va ma’naviy-ma’rifiy ishlarga oid qaror [5] — kontent-tahlil usulida o‘rganildi. Rasmiy statistika ma’lumotlari [17] ikkilamchi tahlil qilindi. «Qiyofa» va «dunyoqarash» tushunchalarining mazmunini aniqlashtirishda germenevtik talqin usulidan foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

1. «Davlat qiyofasi» tushunchasi va uning o‘lchamlari. Tadqiqot natijasida davlat qiyofasini davlat va jamiyatning qadriyatlari, maqsadlari, yutuqlari va real xatti-harakatlari haqidagi fuqarolar hamda xalqaro hamjamiyat ongida shakllangan yaxlit tasavvur sifatida ta’riflash maqsadga muvofiq ekani aniqlandi. Uning ikki o‘lchami farqlanadi. Ichki qiyofa — fuqarolarning, avvalo yoshlarning o‘z mamlakatini qanday idrok etishi, unga ishonchi, faxri va daxldorlik hissi. Tashqi qiyofa — mamlakatning xalqaro maydondagi obro‘si va jozibadorligi. Yoshlar dunyoqarashi uchun ichki qiyofa birlamchi ahamiyatga ega, biroq tashqi e’tirof uni mustahkamlaydi: mamlakatining dunyoda hurmat qilinayotganini ko‘rgan yosh inson milliy o‘zligini yanada ishonch bilan anglaydi.

Dunyoqarash esa bilimlar, qadriyatlar, e’tiqodlar va ideallarning yaxlit tizimidir. Uning madaniy jihati shaxsning milliy va umuminsoniy madaniyatga munosabati,

estetik didi va madaniy iste'mol tanlovlarida, ma'naviy jihati esa axloqiy qadriyatlar, hayot mazmuni, milliy o'zlik va bag'rikenglikda namoyon bo'ladi.

2. Yangi O'zbekiston qiyofasining tarkibiy qismlari. Normativ hujjatlar va strategik dasturlar tahlili asosida Yangi O'zbekiston qiyofasining yoshlar dunyoqarashiga bevosita ta'sir ko'rsatuvchi oltita tarkibiy qismi ajratildi (1-jadval).

1-jadval

Yangi O'zbekiston qiyofasining tarkibiy qismlari va ularning yoshlar dunyoqarashiga ta'siri

Tarkibiy qism	Asosiy mazmuni	Yoshlar dunyoqarashidagi ifodasi
Inson qadri	Inson, uning huquq va erkinliklari, sha'ni va qadr-qimmati oliy qadriyat sifatida	O'z qadrini anglash, boshqalar qadrini hurmat qilish, huquqiy ong
Ochiqlik va muloqot	Xalq bilan muloqot, ochiq tashqi siyosat, mintaqaviy hamkorlik	Ochiq fikrlash, muloqotga tayyorlik, dunyoga integratsiya
Ma'rifat va ilm	Uchinchi Renessans poydevori sifatida ta'lim, ilm-fan va kitobxonlik	Bilimga intilish, mutolaa madaniyati, innovatsion tafakkur
Tarixiy xotira va madaniy meros	Ajdodlar merosini o'rganish, tarixiy-madaniy obidalarni asrash	Milliy o'zlikni anglash, tarixga daxldorlik va faxr
Bag'rikenglik	Millatlararo va dinlararo totuvlik, ko'pmillatli jamiyat birligi	Tolerantlik, turli madaniyatlarga hurmat
Ijtimoiy adolat va imkoniyatlar	Yoshlarni qo'llab-quvvatlash tizimi, teng imkoniyatlar	Kelajakka ishonch, tashabbuskorlik, daxldorlik hissi

Jadvaldan ko'rinib turibdiki, qiyofaning har bir tarkibiy qismi yoshlar ongida muayyan qadriyat yoki ijtimoiy ko'nikmaga mos keladi. Masalan, «Uchinchi Renessans» g'oyasi Imom Buxoriy, Imom Termiziy, Al-Hakim at-Termiziy, Muhammad Muso al-Xorazmiy, Abu Rayhon Beruniy, Abu Ali ibn Sino kabi allomalar merosi bilan uzviy bog'langan holda yoshlarda tarixiy faxr va zamonaviy ilmga intilishni bir vaqtda uyg'otadi. Bu ayniqsa Surxondaryo yoshlari uchun alohida

ahamiyatga ega: Termiz va uning atrofidagi qadimiy obidalar, Al-Hakim at-Termiziy majmuasi mahalliy tarixni umummilliy va umumbashariy tarix bilan bog‘lovchi jonli darsxona vazifasini o‘taydi.

3. Qiyofaning ta’sir ko‘rsatish kanallari. Tahlil Yangi O‘zbekiston qiyofasi yoshlar dunyoqarashiga beshta asosiy kanal orqali ta’sir ko‘rsatishini ko‘rsatdi.

Birinchisi — ta’lim-tarbiya tizimi. Prezidentning 2021-yil 26-martdagi PQ-5040-son qarori bilan oliy ta’lim muassasalarida yoshlar masalalari va ma’naviy-ma’rifiy ishlar bo‘yicha birinchi prorektor lavozimi joriy etildi, 2021/2022 o‘quv yilidan boshlab bakalavriatda «Ma’naviyatshunoslik» fani o‘qitila boshlandi [5]. Bu qadamlar Yangi O‘zbekiston qiyofasini o‘quv jarayonining mazmuniga aylantirish imkonini beradi.

Ikkinchisi — madaniyat va san’at. 2019-yilda ilgari surilgan besh muhim tashabbusning birinchisi yoshlarning musiqa, rassomlik, adabiyot, teatr va san’atning boshqa turlariga qiziqishini oshirishga, to‘rtinchisi esa kitobxonlikni targ‘ib qilishga qaratilgan. Ular yoshlarning bo‘sh vaqtini mazmunli tashkil etish bilan birga ularning estetik didini va madaniy iste’mol tanlovlarini shakllantiradi.

Uchinchisi — raqamli media. Bugungi yoshlar axborotning asosiy qismini ijtimoiy tarmoqlar orqali oladi. Shu sababli Yangi O‘zbekiston qiyofasi raqamli makonda sifatli, ishonchli va qiziqarli milliy kontent orqali namoyon bo‘lmasa, bu bo‘shliqni ommaviy madaniyat yoki g‘arazli g‘oyalar to‘ldiradi. Media savodxonlik va tanqidiy tafakkur yoshlarning ma’naviy immunitetining zamonaviy shakliga aylanmoqda.

To‘rtinchisi — fuqarolik faolligi. Yoshlar qiyofani faqat kuzatuvchi sifatida emas, balki uning ijodkori sifatida his qilganda u eng kuchli ta’sir ko‘rsatadi. PQ-5040-son qarorda nazarda tutilgan «Uchinchi Renessans — yoshlar nigohida» loyihalar tanlovi va «Vatan taraqqiyotiga mening hissam» loyihasi [5], volontyorlik harakati, mahalla miqyosidagi tashabbuslar aynan shu vazifani bajaradi.

Beshinchisi — tarixiy xotira va mahalliy meros. Muzeylar, ziyorat turizmi, o‘lkashunoslik to‘garaklari va tarixiy obidalarda o‘tkaziladigan mashg‘ulotlar Yangi O‘zbekiston qiyofasini mavhum tushunchadan yoshlar ko‘rishi va his qilishi mumkin bo‘lgan voqelikka aylantiradi.

4. Qiyofaning qadriyatga aylanish mexanizmi. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, davlat qiyofasi yoshlar dunyoqarashiga bir martalik ta’sir orqali emas, balki

bosqichma-bosqich kechadigan jarayon orqali kirib boradi: idrok etish (yosh inson qiyofa haqida ma’lumot oladi) → baholash (uni o‘z tajribasi bilan solishtiradi) → identifikatsiya (o‘zini bu qiyofa bilan bog‘laydi) → ichki qadriyatga aylanish (qiyofaning qadriyatlari shaxsiy e’tiqodga aylanadi) → faol fuqarolik xulqi (yosh inson bu qadriyatlarni o‘z faoliyatida namoyon etadi). Mexanizmning eng muhim bo‘g‘ini — baholash bosqichi. Agar yosh inson e’lon qilingan qiyofani kundalik hayotida ko‘rayotgan voqelik bilan tasdiqlay olsa, jarayon identifikatsiyaga o‘tadi; agar tafovut katta bo‘lsa, qiyofa befarqlik yoki shubhaga sabab bo‘ladi.

5. Asosiy xavflar va ziddiyatlar. Shu nuqtayi nazardan, yoshlar dunyoqarashini yuksaltirishdagi asosiy xavf tashqi tahdidlar bilangina cheklanmaydi. Uning ichki manbalari ham mavjud: birinchidan, e’lon qilingan qiyofa bilan yoshlar duch kelayotgan muammolar (ish o‘rinlari, sifatli ta’lim, ijtimoiy adolat) o‘rtasidagi tafovut; ikkinchidan, ma’naviy-ma’rifiy ishlardagi rasmiyatchilik va tadbirbozlik — mazmun o‘rniga hisobot uchun o‘tkaziladigan tadbirlar yoshlarda qiyofaga nisbatan ishonchsizlik uyg‘otadi; uchinchidan, raqamli makonda ommaviy madaniyatning ustunligi va milliy kontentning yetishmasligi. S. Anholt ta’kidlaganidek, qiyofa so‘z bilan emas, ish bilan quriladi [16]. Shu sababli Yangi O‘zbekiston qiyofasining yoshlar ongidagi kuchi islohotlarning real natijalari va ularning yoshlar hayotida his qilinishiga bevosita bog‘liq.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O‘tkazilgan tahlil quyidagi xulosalarga kelish imkonini beradi. Birinchidan, Yangi O‘zbekiston qiyofasi yoshlarning madaniy va ma’naviy dunyoqarashini shakllantiruvchi mustaqil omil bo‘lib, u inson qadri, ochiqlik, ma’rifat, tarixiy xotira, bag‘rikenglik va ijtimoiy adolat kabi qadriyatlarni yoshlar ongiga yetkazuvchi vosita vazifasini bajaradi. Ikkinchidan, qiyofa yoshlar dunyoqarashiga ta’lim-tarbiya, madaniyat, raqamli media, fuqarolik faolligi va tarixiy-madaniy meros orqali ta’sir ko‘rsatadi. Uchinchidan, qiyofaning shaxsiy qadriyatga aylanishi idrok etish, baholash, identifikatsiya, ichki qadriyatga aylanish va faol fuqarolik xulqi bosqichlaridan iborat bo‘lib, uning hal qiluvchi bo‘g‘ini e’lon qilingan qiyofaning real voqelik bilan tasdiqlanishidir. To‘rtinchidan, asosiy xavf qiyofa va voqelik o‘rtasidagi tafovut hamda ma’naviy-ma’rifiy ishlardagi rasmiyatchilikdir.

Ushbu xulosalar asosida quyidagi takliflar ilgari suriladi:

– «Ma’naviyatshunoslik» fani doirasida «Yangi O‘zbekiston: qadriyatlar va yutuqlar» mavzusidagi loyihaviy mashg‘ulotlarni joriy etish, bunda talabalar o‘z hududidagi islohotlar natijalarini mustaqil o‘rganib, taqdimot qilishlari;

– yoshlarning Yangi O‘zbekiston qiyofasini idrok etish darajasini aniqlovchi muntazam sotsiologik monitoring o‘tkazish va uning natijalarini hududlar, jumladan Surxondaryo viloyati kesimida tahlil qilish;

– yoshlar tomonidan yaratiladigan milliy raqamli kontentni (tarixiy-madaniy meros, mahalliy muvaffaqiyat tarixlari haqidagi videoloyihalar) qo‘llab-quvvatlash;

– ma’naviy-ma’rifiy tadbirlar samaradorligini o‘tkazilgan tadbirlar soni bilan emas, balki yoshlar dunyoqarashidagi o‘zgarishlar bilan baholash tizimini joriy etish;

– yoshlarni mahalla va hudud miqyosidagi real loyihalarga jalb etish orqali ularni Yangi O‘zbekiston qiyofasining kuzatuvchisidan uning ijodkoriga aylantirish.

Xulosa qilib aytganda, Yangi O‘zbekiston qiyofasi yoshlar uchun shunchaki siyosiy tushuncha emas, balki o‘z kelajagini, o‘z o‘rnini va o‘z qadriyatlarini anglash uchun ma’naviy tayanch bo‘lishi lozim. Bu tayanch qanchalik real yutuqlar bilan mustahkamlansa, yoshlarning madaniy va ma’naviy dunyoqarashi shunchalik barqaror va yuksak bo‘ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi (yangi tahrir). 2023-yil 30-apreldagi umumxalq referendumida qabul qilingan. — T.: O‘zbekiston, 2023.

2. O‘zbekiston Respublikasining «Yoshlarga oid davlat siyosati to‘g‘risida»gi Qonuni. 2016-yil 14-sentabr, O‘RQ-406-son.

3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi «2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida»gi PF-60-son Farmoni.

4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabrdagi «“O‘zbekiston — 2030” strategiyasi to‘g‘risida»gi PF-158-son Farmoni.

5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 26-martdagi «Ma’naviy-ma’rifiy ishlar tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida»gi PQ-5040-son qarori.

6. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. — T.: O‘zbekiston, 2021.

7. Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat — yengilmas kuch. — T.: Ma’naviyat, 2008.

8. Ma’naviyat: asosiy tushunchalar izohli lug‘ati. — T.: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2009.

9. Nazarov Q. Qadriyatlar falsafasi (Aksiologiya). — T.: O‘zbekiston faylasuflari milliy jamiyati, 2004.
10. Otamurodov S. Globallashuv va millat. — T.: Yangi asr avlodi, 2008.
11. Quronov M. Milliy tarbiya. — T.: Ma’naviyat, 2007.
12. Mannheim K. The Problem of Generations // Essays on the Sociology of Knowledge. — London: Routledge & Kegan Paul, 1952. — P. 276–322.
13. Erikson E.H. Identity: Youth and Crisis. — New York: W.W. Norton, 1968.
14. Inglehart R. Modernization and Postmodernization: Cultural, Economic, and Political Change in 43 Societies. — Princeton: Princeton University Press, 1997.
15. Nye J.S. Soft Power: The Means to Success in World Politics. — New York: PublicAffairs, 2004.
16. Anholt S. Competitive Identity: The New Brand Management for Nations, Cities and Regions. — Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2007.
17. O‘zbekiston aholisi 38,2 mln dan oshdi; O‘zbekiston aholisining o‘rtacha yoshi; O‘zbekiston aholisining 25,7 foizini yoshlar tashkil etadi // Rasmiy statistika ma’lumotlari, 2025–2026. — https://stat.uz